

τολικού τετραπλεύρου και έκκενωῦντες θέσεις, ἃς τέως εἶχον καταλάβει διὰ θυσίων. Οὕτως ἐγκατελείφθησαν αἱ θέσεις τῆς Ἑλένας και τοῦ Μαριάν και τὰ ὀθωμανικά στρατεύματα ἀπεσύρθησαν 20 χιλιάμετρα ὀπίσω ἐν Σταραργέκ. Οἱ Ῥῶσοι κατέλαβον τὰς ἐκκενωθείσας ταύτας θέσεις, προελαύνουσι δὲ κατὰ μῆκος τοῦ ἀνατολικοῦ τετραπλεύρου, ὅπου κατέλαβον τὰς παρὰ τὸ Σαρή Νουσουχλάρ και παρὰ τὸ Σολενίκ θέσεις Ὀπάκαν, Πολομάρκαν και Γάγοβον.

Ὁ βομβαρδισμὸς τοῦ Ῥουστουκίου καίτοι ἄνευ σπουδαίου ἀποτελέσματος ἐξηκολούθησε και κατὰ τὴν ἐβδομάδα ταύτην. Φήμη δὲ διεδόθη ὅτι και ἡ Βάρνα, ἐνεκα προελάσεως τοῦ στρατοῦ τοῦ Ζίμμερμαν, ἐγκατελείφθη και ἐπυρπολήθη, ἀλλ' ἡ φήμη αὕτη ἀπεδείχθη ψευδής, προελθοῦσα ἐξ ἀρχῆς πυρκαϊᾶς ἐκραγείσης ἐν τῇ ἐλληνικῇ σχολῇ Βάρνης, ἣτις εἶχε μεταβληθῆ εἰς νοσοκομεῖον, και ἀποβεσθείσης μετὰ μικρὰν ζημίαν.

Οἱ τῆς Πλέβνας αἰχμάλωτοι ἀπάγονται εἰς Ῥωσσίαν. Τὸ ἑσπέρας τῆς 12/24 ἀφίκετο εἰς Βουκουρέστιον ὁ ἀρχιστράτηγος τῆς Πλέβνας Ὀσμάν πασσάς, τὴν δ' ἐπιούσαν ἀπῆλθεν εἰς Ῥωσσίαν, ὅπου τόπος διαμονῆς αὐτῷ ὠρίσθη, ὡς τελευταῖον τηλεγράφημα ἀναγγέλει, ἡ Μόσχα.

Αἱ τῶν Σέρβων προελάσεις ἐξακολουθοῦσιν ἐκ διαφόρων σημείων πρὸς τὴν Βουλγαρίαν και τὴν Παλαιὰν Σερβίαν. Καί πρὸς μὲν τὴν Βιδύννην κατέλαβον ἤδη τὴν παρὰ τὴν πόλιν ταύτην Ἀδλιέ, πρὸς δὲ τὴν Πιρότ ἐπιτίθενται ἤδη κατὰ τε τοῖς Παλάγκας και κατὰ τῆς πόλεως ταύτης, στήσαντες κανονιστοιχίας κατὰ τὰς ὄχθας τοῦ Νυσσάβκ, πρὸς δὲ τὴν Νύσσαν ἐγείρουσι προμαχῶνας πρὸς κανονισμὸν τοῦ φρουρίου, ὅστις ἤδη ἤρξατο, και ἐκ Κουρσουμλοῦ προελάσαντες διέβησαν ὀπισθεν τῆς πόλεως ταύτης τὸν Μοραύαν παρὰ τὴν Τσατίναν και διέκοψαν τὴν μεταξὺ ταύτης και τοῦ Λέσκοβατς ὁδόν, πρὸς δὲ τὸ Νόβι Παζάρ προελαύνουσι διὰ τοῦ βουνοῦ Ῥογοσνίτσα εἰς Μιτροβίτσαν, Βουτσιτρίν και

Πριστίναν. Ἀψιμαχίαι τινὲς ἐπισυμβαίνουσι μεταξὺ τῶν προελκυνόντων και τῶν τουρκικῶν φρουρῶν, ἀλλὰ δὲν ἀναστέλλουσι τὰς προελάσεις. Ὁ ἡγεμὼν Μιλάνος μετὰ τοῦ ἀρχηγοῦ τοῦ ἐπιτελείου αὐτοῦ στρατηγοῦ Ζάχ ἔχει τὸ στρατηγεῖον αὐτοῦ ἐν Ἀλεξινάτς.

Ἐν Ἀσίᾳ οἱ Ῥῶσοι ἐπωφεληθέντες τὴν ἐσχάτως ἐπικρατήσαν ἐυδίαν συνεκέντρωσαν πολλὰς δυνάμεις ἐν Δεβέ μποϊνού, προήλασαν δὲ και κατὰ τὴν ὁδὸν τῆς Τραπεζοῦντος παρὰ τὴν Βάιδουρτ, ὅπου συνεκροτήθη μάχη, ἧς τὸ ἀποτέλεσμα δὲν ἠγγέλθη εἰσέτι. Ὡς ἐκ τούτου ἴσως και ὡς ἐκ τῆς ἀπὸ τινων ἡμερῶν ἐλλείψεως εἰδήσεων παρὰ τοῦ Μουχτάρ πασσά διεδόθησαν ἀπαίσιτοι περὶ Ἐρζερούμ φήμαι, αἵτινες δὲν ἐπεκυρώθησαν εἰσέτι. Ἐβρέθη δὲ παρὰ τινος τουρκικῆς ἐφημερίδος ὅτι ὁ Μουχτάρ πασσάς ἀνακλείεται και ἀντικαθίσταται ὑπὸ τοῦ κούρδου Ἰσμαήλ Χακκῆ πασσά, ἀλλὰ και τοῦτο δὲν ἐπεκυρώθη ἐπιστήμως. Ὁ κανονισμὸς τοῦ Βαχτούμ ἐξακολουθεῖ ὑπὸ τῶν Ῥώσων, ὧν αἱ σφαῖραι προσβάλλουσιν ἤδη τὴν δευτέραν γραμμὴν τῶν ὀχυρωμάτων τῆς πόλεως και καταπίπτουσι και ἐντὸς αὐτῆς.

ΧΑΡΑΚΤΗΡ ΚΑΙ ΦΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΑΝΑΤΟΛΙΚΟΥ ΖΗΤΗΜΑΤΟΣ.

Αὕτη ἡ φύσις και ὁ γεωγραφικὸς σχηματισμὸς τοῦ ἀρχαίου κόσμου ἔθηκε, δυνάμεθα εἰπεῖν, εἰς τοὺς λαοὺς τὸ μέγα και ἐπ' αἰῶνας ἤδη διακοῦν ἀνατολικὸν ζήτημα. Ὁ τὸν χάρτην τοῦ ἀνατολικοῦ ἡμισφαιρίου ὑπ' ὄψιν ἔχων βλέπει ἐνθεν μὲν τὴν μικρὰν και πτωχὴν εὐρωπαϊκὴν ἡμῶν ἡπειρον, ἣτις ἐν μόνον κλίμα γινώσκει, τὸ εὐκρατον, ἐνθεν δὲ τὸν βαρὺν και γῆινον ἐκείνον ὄγκον, ὅστις πρὸς μὲν βορρᾶν ὑπὸ πάγου καλύπτεται, πρὸς δὲ νότον ὑπὸ τοῦ ἡλίου καταφλέγεται, τὸν ὄγκον λέγομεν τῆς Ἀσίας, οὗ ἡ Ἀφρικὴ φαίνεται οὕσα ἀπλῆ γεωλογικὴ προέκτασις. Ὁ ὄγκος οὗτος συμπιέζει, περισφίγγει, συνθλίβει τὴν μικρὰν ἡμῶν ἡπειρον οὐ μόνον φυσικῶς, ἀλλὰ και ἠθικῶς. Ὁ ὄγκος οὗτος ὁ ὑπὸ στεππῶν και ὄρεων διατεμνόμενος, στερούμενος δὲ ἐσωτερικῶν θαλασσῶν, ὁ ὄγκος ὁ παγετώδης ἐκείνος και φλεγόμενος, τὰ τέκνα

αὐτοῦ ἐθίζει εἰς τὴν ἀπάρνησιν τοῦ ἐγὼ χάριν ἀνωτέρας τινὸς δυνάμεως θείας ἢ ἀνθρωπίνης, ἀπάρνησιν ἣτις ἐτεκνογόνησε τὸ δόγμα τῆς εἰμαρμένης, τὴν τυραννίαν, τὴν συγκέντρωσιν τῆς ὀλικῆς καὶ ἠθικῆς ἐξουσίας εἰς χεῖρας ἑνὸς ἢ ὀλίγων καὶ τὴν ὡς ἐκ ταύτης ἀγελαίαν καὶ τυφλὴν ἐπιδρομὴν ὀλοκλήρων λαῶν ἐπὶ τὴν ἡμετέραν ἡπειρον.

Ἐστερημένη τῶν παγετῶν ἐκείνων, οἵτινες ἀποψύχουσι τὴν διάνοιαν, καὶ τῶν φλογερῶν καυμάτων, ἅπερ ἀποναρκοῦσι τὴν ἀνθρωπίνην ἐνέργειαν, λιτὴ καὶ πτωχὴ καὶ ἀπαιτούσα ἐπίμονον ἐργασίαν ὅπως διαθρέψῃ τὰ τέκνα αὐτῆς, εὐκρατος τὸ κλίμα καὶ διατεταταμένη πανταχοῦ ὑπὸ ἐσωτερικῶν θαλασσῶν καὶ κόλπων, ἡ ἡμετέρα εὐρωπαϊκὴ ἡπειρος ταχέως ἐνέπνευσε εἰς τὰ τέκνα αὐτῆς τὸ πνεῦμα τῆς χειραφετήσεως τῆς ἐλευθερίας τοῦ ἀνθρώπου ἐνεργείας φυσικῶς, διανοητικῶς καὶ ἠθικῶς, πνεῦμα ὅπερ ἐγέννησεν ἐν Εὐρώπῃ τὰ μεγάλα αἰσθήματα τῆς πατρίδος, τῆς ἐλευθερίας, τῆς ἀμύνης καὶ τὸν ἔρωτα τῆς ἀναπτύξεως καὶ ἐξαπλώσεως τῆς ἐπιστήμης. Ἐντεῦθεν προέκυψεν αἰώνιος ἀνταγωνισμὸς μεταξὺ τῆς ὀλικῆς καὶ κτηνώδους ἐπιδρομῆς τῶν σιτιφῶν, ἐκπροσωπούμενης ὑπὸ τῆς Ἀσίας, καὶ τῆς ἠθικῆς καὶ διανοητικῆς ἐπιδρομῆς τῶν ἰδεῶν, ἐκπροσωπούμενης ὑπὸ τῆς Εὐρώπης. Ὁ αἰώνιος οὗτος ἀνταγωνισμὸς ἀποτελεῖ τὴν οὐσίαν τοῦ ἀνατολικοῦ ζητήματος.

Σήμερον διὰ τοὺς λαοὺς τῆς Εὐρώπης ἀνατολικὸν ζήτημά ἐστι τὸ τῶν εἰρηνικῶν ἢ ἐχθρικῶν σχέσεων τῶν δύο ἡπείρων, ἥτοι τῆς πολιτικῆς ἀντισταθμίσεως τῶν δυνάμεων, τῆς τακτικῆς ἀνταλλαγῆς τῶν προϊόντων καὶ τῶν ἰδεῶν καὶ τέλος τῆς ὑπεροχῆς, τῆς ἐπικρατήσεως τῆς ἑτέρας τῶν ἡπείρων τούτων, ἢ τῆς ἐλευθερίας ἀνεξαρτησίας ἀμφοτέρων. Οὕτως ἔχον τὸ ζήτημα, ἐστὶν ἄρα πολιτικόν, ἐμπορικόν, διανοητικόν καὶ ἠθικόν.

Κατὰ δεδομένης ὥρας τὸ ζήτημα ἐκρήγνυται μοιραίως ἐπὶ ὀρισμένης χώρας, κατ' αὐτὸ τὸ σημεῖον τοῦ χωρισμοῦ καὶ τῆς συναρθείας τῶν δύο ἡπείρων, καὶ τῶν διαμριβητουμένων χωρῶν καὶ ὁδῶν τοῦ Διγαίου, τοῦ Ἑλλησπόντου, τοῦ Βοσπόρου καὶ τοῦ Κεζεῖνου, ἐν οἷς πλείους εἴσι πολιτικαὶ θύελλαι ἐνσκήπτουσι καὶ ναυμαχίαι συγκροτοῦνται, ἢ ὅσα μωκῶνται φυσικῶς ἀελλαι καὶ πνέουσιν ἄνεμοι.

Ἀπὸ τῶν προϊστορικῶν ἤδη χρόνων ἡ ἐλ-

ληνοπελασγικὴ φυλὴ καταλαβοῦσα τὰς χώρας ταύτας καὶ πρωτοστατήσασα ἐν τῇ χειραφετήσῃ τοῦ ἀνθρωπίνου πνεύματος καὶ τῆς ἐπιστήμης, κατ' ἀνάγκην ἐγένετο ὁ πρόσκοπος τῆς ροβερᾶς καὶ αἰωνίου πάλης μεταξὺ Εὐρώπης καὶ Ἀσίας. Χωρὶς νὰ προσδράμωμεν εἰς τοὺς προϊστορικοὺς ἐκείνους χρόνους, καθ' οὓς, ὡς λέγει ὁ γηραιὸς ἡμῶν ἱστορικός, «Περσέων οἱ λόγιοι Φοίνικας ὄρασι γενέσθαι τῆς διαφορῆς αἰτίας», ἐν τοῖς ἱστορικοῖς χρόνοις ἡ σύγκρουσις ἐγένετο τῶν Περσῶν ἐπιτεθέντων κατὰ τῶν ἐν τε τῇ ἀσιατικῇ καὶ ἐν τῇ εὐρωπαϊκῇ ὄχθῃ τοῦ Αἰγαίου Ἑλλήνων. Ὑπὸ τὸν κολοσσόν τῆς περσικῆς ἰσχύος κατέπεσεν ἡ ἐλευθερία τῶν ἐλληνίδων τῆς Ἀσίας πόλεων, ἔπεσεν ἡ Μίλητος, ἡ Χίος, ἡ Σάμος, ἀπωκίσθη πασσοδεῖ σχεδὸν ἡ Φώκαια εἰς Μασσαλίαν καὶ νικηφόροι οἱ Πέρσαι ἐπὶ τὴν Θράκην ἐπέδραμον, εἶτα καὶ μέχρι τῶν ἀκτῶν τῆς Ἀττικῆς στρατὸν ἀπειροπληθὴ ἀπεβίβασαν. Ἐκεῖ, ἐν Μαραθῶνι, ροβερὰ ὑπῆρξεν ἡ σύρραξις μεταξὺ τῶν δύο ἡπείρων, ἑκατέρας τηρούσης τὸν ἰδιάζοντα αὐτῆς χαρακτῆρα. Ἐνθεν μὲν ἡ Ἀσία ἐκπροσωπούμενη ὑπὸ ἀπειροπληθοῦς ἀλλὰ βαρέως καὶ δυσκινήτου παθητικοῦ στρατοῦ, βράβδαις ἐπὶ τὸν πόλεμον ἀγομένου, ἐνθεν δὲ ἡ Εὐρώπη ἦν ἐξεπροσώπουσι οἱ μυρία ἐκείνοι Ἀθηναῖοι, οἱ τὴν ὀλιγότητα διὰ τῆς ὁρμῆς καὶ τῆς στρατιωτικῆς ἐπιστήμης ἀναπληροῦντες καὶ βοῇ καὶ δρόμῳ ἐπὶ τοὺς ἀντιπάλους βαίνοντες. Ἡ σύρραξις ἔσωσε τὴν Εὐρώπην. Ἐξακισχίλιοι μόνον Πέρσαι, ἀλλὰ νεκροὶ οὗτοι, ἀπελείφθησαν ἐν τῷ πεδίῳ τοῦ Μαραθῶνος πρὸς μνημόσυνον αἰώνιον τῆς μεγάλης εὐρωπαϊκῆς νίκης. Κατησχυμένοι οἱ λοιποὶ ἐπανεκάμψαν εἰς Ἀσίαν καὶ ἐπὶ δέκα ἔτη τὰ στίφη τῶν Σούσων, τῶν Ἑκβατάνων, τῆς Περσεπολεως, τῆς Βαβυλωνῆς, παρασκευασθέντα εἰσέβαλαν εἰς ἑκατομμύρια ἀνδρῶν συμποσούμενα εἰς τὴν Ἑλλάδα, ἣτις θαρράλειω τῷ ποδὶ ἀνέμενε τὴν προσβολὴν. Ἡ ναυμαχία τῆς Σαλαμίνας ἐξεδίωξε τὸν Ξέρξην, ἡ μεγάλη πεζομαχία τῶν Πλαταιῶν ἐξήλειψε τὰ τελευταῖα ἴχνη τῆς ἀσιατικῆς εἰς Εὐρώπην ἐπιδρομῆς, ἣτις ἀπαίσια ἴχνη τῆς διαβάσεως αὐτῆς ἀφήκε τὴν στείρωσιν τῶν χειμάρρων, τὴν καταστροφὴν τῶν εὐφόρων πεδίων καὶ τὴν ἀποτέφρωσιν τῶν περιδόξων Ἀθηνῶν. Δεκάς μόνις παρήλθεν ἐτῶν καὶ ἡ Ἑλλάς ἀνέλαθεν, ἔρριψε δὲ τὸ βλέμμα ἐπὶ τὴν εὐ-

ρωπαϊκὴν ἐκείνην Ἀσίαν, ἐπὶ τῶν παραλίων τῆς ὑποίας ἀπὸ Παντικαπαίου καὶ Τραπεζοῦντος καὶ Σινώπης μέχρι τῶν ἀπέναντι τῆς Κύπρου ἀκτῶν ἡ ἑλληνικὴ φυλὴ ἐγκατέσπειρε τὰς φωτοβόλους ἐστίας, αἵτινες ἐκαλοῦντο ἀποικίαι. Μετὰ μικρὸν πᾶσαι ἐκεῖναι αἱ ἑλληνικαὶ πόλεις ἀνεκτίσαντο τὴν ἐλευθερίαν αὐτῶν, καὶ ἡ Ἑλλάς ὑπὸ τὴν ἡγεμονίαν τῶν Ἀθηνῶν διὰ τοῦ περιπύστου Κίμωνος ἀπὸ ἡλλάξε πᾶσαν τὴν ἀσιατικὴν παραλίαν τῆς Μεσογείου τῆς ἀσιατικῆς ἐπιδρομῆς καὶ κατέστησε τὴν θάλασσαν ταύτην διὰ τῆς εἴτε δυνάμει εἴτε ἐνεργείας Κιμωνείου συνθήκης ἀποκλειστικῶς εὐρωπαϊκὴν λίμνην.

Ἐνταῦθα ὑπάρχει ὁ πρῶτος, οὕτως εἰπεῖν, σταθμὸς τοῦ ἀνατολικοῦ ζητήματος. Ἡ ἀσιατικὴ ἐπιδρομὴ ἀπεκρούσθη παντελῶς ὑπὸ τῆς Εὐρώπης, ἥτις ἀπαλλαγείσα τοῦ φόβου αὐτῆς ἀνέπτυξεν ἐν τῇ πρωτοτόκῳ αὐτῆς θυγατρὶ, τῇ Ἑλλάδι, τὴν ἐλευθερίαν ἀνάπτυξιν τοῦ λόγου καὶ τῆς ἐπιστήμης, ἀνάπτυξιν, ἥτις οὐκ εἰς μακρὰν παρήγαγε τὴν ἀκατάσχετον ἀνάγκην τῆς ἐξαπλώσεως καὶ διαδόσεως τῆς ιδέας διὰ τῆς ἠθικῆς, εἴτα δὲ καὶ διὰ τῆς ὕλικῆς ἐπιδρομῆς. Ἡ μεγάλη αὕτη ιδέα τῆς Εὐρώπης, ὅπως μετενέγκη τὰ πεδία τῆς μεταξὺ Εὐρώπης καὶ Ἀσίας πάλης ἀπὸ τῶν μερῶν τῆς συναφείας καὶ τοῦ χωρισμοῦ τῶν δύο ἡπείρων εἰς τὰ ἐνδότερα τῆς Ἀσίας, ἐγεννήθη παρὰ τοῖς Ἑλλησιν ἤδη ἀπὸ τῶν μυθικῶν, ὅτε ταῦτοχρόνως τῇ ἐν Πλαταιαῖς μάχῃ ἐπισυνέβηκεν ἡ ἐν Μυκάλη ναυμαχία, ἀνεπτύχθη δ' ἐπὶ τῶν ἀγῶνων τοῦ Κίμωνος, φαίνεται δὲ ὅτι ἔλαβε πολιτικὴν μορφήν ἐν τῇ μεγάλῃ διανοίᾳ Περικλέους τοῦ πάνυ, οὗ ἡ ὑπὸ Πλουτάρχου ἀναφερομένη πανελληνίως πρόσκλησις ἐμελετᾶτο κατὰ πᾶσαν πιθανότητα πρὸς σύναψιν παντὸς τοῦ ἑλληνικοῦ ἐπὶ τὴν μεγάλην ταύτην ἐπιχείρησιν, ἣν ἀνέλαβε μὲν μετὰ ἕνα αἰῶνα ὁ μεγαλώνυμος τοῦ Φιλίππου υἱός, ἀλλ' εὐρῶν τὸ ἑλληνικὸν ἔθνος ἤδη παρελθὸν τὴν ἠλικίαν τῆς γεννήσεως καὶ τῆς νεανικῆς ἐκείνης ἐπιβολῆς, ἥτις καθιστᾶ ἀκαταμάχητον τὴν τῶν ιδεῶν ἐπιδρομὴν. Λυπηροτάτη ἀποβαίνει ἡ παρεκκλίσις τῆς μεγάλης ταύτης ιδέας τοῦ Περικλέους, ἣν προὐκάλεσεν ἡ ἐχθροπάθεια τῆς Σπάρτης καὶ ἡ διαίρεσις τῆς Ἑλλάδος, εἰς ἣν οὐκ ὀλίγον φαίνεται συντελέσασα παρὰ τοῖς Πελοποννησίοις καὶ τοῖς Ἀσιάταις Ἑλλησιν ἡ ἐπιτροπὴ τῶν Περσῶν

οὐχὶ ἐστερημένων πολιτικοῦ νοῦ, ὡς ἡ τοῦ Πausανίου διακροῦν, ἡ τοῦ Θεμιστοκλέους φιλόφρων ὑποδοχὴ, καὶ οἱ Μακρόχειρες, Φαρνάβαζοι καὶ Τισσαφέρνει ἀποδεικνύουσι. Λυπηροτάτη ἀποβαίνει, ἐάν τις ἀναλογισθῇ ὅτι ἡ ἐπιδρομὴ τῶν ἑλληνικῶν ιδεῶν εἰς Ἀσίαν θὰ ἐγένετο ἐν τῇ πρώτῃ αὐτῶν ἀναπτύξει καὶ ἰσχυρῇ, ἐν τῇ μεγίστῃ ἀκμῇ τῆς δημοκρατίας καὶ τῆς ἐλευθερίας, πρὶν ἢ αἱ ἐσωτερικαὶ διενέξεις ἐπενέγκωσι τὰ σπέρματ' ἐκεῖνα τῆς χαλαρώσεως, ἀπερ ἐπήνεγκον τὴν ἠθικὴν ἐκλυσιν, τὴν βαθμικὴν στειρώσιν καὶ τὴν ἐπικράτησιν τῶν ἀριστοκρατικῶν ιδεῶν, αἵτινες ἀπέληξαν ἐπὶ τέλος εἰς τὴν ἐν Χαιρωνεῖ μάχῃ καὶ εἰς τὴν καταστροφὴν τοῦ δημοκρατικοῦ πολιτεύματος ἐν Ἑλλάδι. Ἡ ἐπιδρομὴ εἰς Ἀσίαν ἐπὶ τῶν χρόνων τοῦ Περικλέους θὰ ἦτον ἡ ἐπιδρομὴ τοῦ ζῶντος ἑλληνισμοῦ, ἐνῶ ἡ μετὰ 100 ἔτη ἐπιδρομὴ ἐπὶ Ἀλεξάνδρου ἦν ἐπιδρομὴ εἰ μὴ τοῦ τεθνεῶτος, ἀλλὰ τοῦλάχιστον τοῦ γενηρακότος ἑλληνισμοῦ, ὅστις ἐτρέφετο ἤδη διὰ τῶν ψυχῶν τοῦ παρελθόντος καὶ στειρῶς νέων ιδεῶν μόλις συνεκρατεῖτο ἐν μέσῳ τῶν μυρίων ἔθνων τῆς Ἀσίας, ὧν ἕκαστον ἐπέδρα ἐπ' αὐτοῦ ὅσον καὶ τὴν ἐπίδρασιν αὐτοῦ ὑφίστατο ἐνεκὰ ἀκριβῶς τῆς στειρώσεως ταύτης. Ἐὰν δὲ τοσαῦτα ἐπετελέσθησαν ὑπὸ τοῦ μεγαλοφυοῦς Ἀλεξάνδρου, ὅστις εἰς ἣν Ἑλλάδα κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην καὶ ἀποθνήσκων οὐδένα ἀφῆκε διάδοχον, ἐάν ἐν Ἀσίᾳ ἐπὶ δέκα περίπου αἰῶνας ἐπικράτησεν ἡ διὰ τῆς δωδεκαετοῦς ἐπιδρομῆς τοῦ Ἀλεξάνδρου εἰσέλασις τοῦ ἑλληνισμοῦ, οὐδόλως, νομίζομεν, τολμηρὸν νὰ εἴπῃ τις ὅτι τὸ ἀνατολικὸν ζήτημα τέλειον θ' ἀπεσοβεῖτο ἐκ τῆς σκηνῆς τοῦ κόσμου, ἐάν ἡ ἐπιδρομὴ ἐγένετο κατὰ τοὺς χρόνους ἐκεῖνους, καθ' οὓς ἕκαστος σχεδὸν Ἕλληνα στάδιον μόνον ἤθελεν ὅπως ἀποβῇ Ἀλέξανδρος, οἱ δὲ στρατηγοὶ ἤρουντο ἐν Ἀθήναις διὰ κλήρου, ἢ προετιμῶντο διὰ τὴν καλλονήν.

Ἄλλ' ἐπανέλθωμεν εἰς τὰ θετικὰ γεγονότα. Ὁ πελοποννησιακὸς πόλεμος ἀνέστειλε τὴν ἐνεργείαν τῆς Ἑλλάδος κατὰ τῆς Ἀσίας, ἡ δ' ἀσιατικὴ ἐπιδρομὴ εὔρε καιρὸν νὰ ἐπεκταθῇ καὶ αὐτὴ ἐπὶ τῶν ἀσιατικῶν παραλίων τῆς Μεσογείου. Ἀμα τοῦ πελοποννησιακοῦ πολέμου περατωθέντος, ὁ Σπαρτιατικὸς Ἀγησίλαος ἠθέλησε νὰ ἐπαναλάβῃ τὸ ἔργον τοῦ Κίμωνος, ἵσως δὲ καὶ νὰ ἐπιτελέσῃ, διακρωτισθεὶς ἐκ τῆς περιφροῦς Κα-

θόδου τῶν Μυρίων, τὸ μέγα ἔργον. Προήλασε νικηφόρος, ἀλλὰ μετ' ὀλίγον ἠναγκάσθη νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς Ἑλλάδα, ἥς τὸ πρῶτον μέρος εὗρον οἱ Πέρσαι πολιτικοί, γενόμενοι μετ' ὀλίγον διὰ τῆς ἐπονειδίστου ἀνταλκιδείου εἰρήνης ὀριστικῶς κύριοι τῶν ἀσιατικῶν παραλίων τῆς Μεσογείου. Τοιαύτη ἐξηκολούθησεν ἡ κατάστασις μέχρι Φιλίππου καὶ Ἀλεξάνδρου, ὅτε ἐπῆλθεν ἡ δευτέρα ἐπὶ τῶν ἱστορικῶν χρόνων φάσις τοῦ ἀνατολικοῦ ζητήματος.

Η ΑΜΥΝΑ ΤΗΣ ΠΛΕΪΝΑΣ.

Τὸ ζήτημα τῆς ἀμύνης καὶ τῆς πτώσεως τῆς Πλέβνας ἀπασχολεῖ, δικαίως, τὴν διάνοιαν ἀπάντων καὶ ἀφορμὴν παρέχει εἰς πολλὰ καὶ διάφορα σχόλια. Ἐν ταῖς ἐκφερομέναις περὶ τῆς ἀμύνης καὶ περὶ τῆς ἀνάγκης τῆς ἀμύνης σκέψεται λίαν βεβαίως ἐνεργῶν λαμβάνουσι μέρος αἱ στιγματῆται ἐντυπώσεις, ἅς παρήγαγον αἱ περιπέτειαί καὶ ἡ τελικὴ λύσις τοῦ μεγάλου τούτου δράματος, αἱ πολιτικαὶ συμπάθειαι ἢ ἀντιπάθειαι. Ἡ ἀμερόληπτος κρίσις περὶ τοῦ μεγάλου τούτου στρατιωτικοῦ γεγονότος ὑπὸ τὰς διαφόρους αὐτοῦ ἐπόψεις ἀνήκει εἰς τὴν ἱστορίαν. Τοῦτο μόνον δύναται τις νὰ εἴπῃ ἐπὶ τοῦ παρόντος ὅτι πᾶσα ἡ μέχρι τοῦδε τουρκικὴ ἀμυνα ἐν Βουλγαρίᾳ ἀπὸ τῆς ὑπὸ τῶν Ῥώσων ἀμαχητῆ σχεδὸν διαβάσεως τοῦ Δουνάβεως περιρριζεῖται εἰς τὴν Πλέβναν καὶ εἰς τὸν ἀνδρεῖον αὐτῆς πρόμαχον Ὀσμὰν πασσαῖν. Ἐπὶ τὴν ἔποψιν ταύτην φρονοῦμεν ὅτι εἶχε πληρέστατα δίκαιον ὁ οὐχ ἤττον τοῦ Ὀσμὰν λεοντόθυμος καὶ ἐπομένως ἀρμόδιος περὶ τούτου κριτῆς στρατηγὸς Σκοβελέρ εἰπὼν περὶ αὐτοῦ: «Εἶναι ὁ μέγιστος στρατηγὸς τῆς ἐποχῆς, διότι ἔσωσε τὴν τιμὴν τῆς χώρας αὐτοῦ».

Καὶ ἀληθῶς ἀναδρομικῆτις ἐξέτασις τῆς ἀμύνης ταύτης τῆς Πλέβνας καὶ τῶν πολιτικῶν καὶ στρατιωτικῶν συνεπειῶν, ἅς ἐπήνεγκεν ἡ ἠδύνατο νὰ ἐπενέγκῃ κατὰ τὰς διαφόρους αὐτῆς περιπετείας, ἀποδεικνύει ὀρθοτάτην τὴν κρίσιν ταύτην τοῦ Ῥώσου στρατηγοῦ.

Ἀμαχητῆ τὸν Δουνάβην αἱ Ῥώσοι διέβαινον περὶ τὰ μέσα ἰουνίου καὶ ἀμαχητῆ σχεδὸν προελάνσαντες κατέλαβον τὴν Βιέλαν καὶ τὸ Τόρνοβον, ἔπειτα δὲ καὶ τὸ Γάδροβον, σχηματίσαντες οὕτω μεγάλην γραμμὴν ἀπὸ Δουνάβεως μέχρι Αἴμου, ὅν μετὰ μικρὸν ὑπερβαίνων ὁ Γούρκος κατέκλυζε διὰ τοῦ μικροῦ μὲν ἀλλ' ἀεικινήτου αὐτοῦ στρατοῦ τὰς πεδιάδας τῆς βορείου Θράκης. Ὅποια ἦν τότε ἡ ἐπιθετοῦσα κατάπτωσις τοῦ τουρκικοῦ φρονήματος

καὶ ποῖα εἰς τὰς στρατιωτικὰς ἐργασίας ἐπῆλθεν ἀποτύψεις καὶ χαλάρωσις πρὸς πολλοὺς ἄλλοις ἀποδεικνύει ἡ τότε ἐπιθετοῦσα μεγάλη μεταβολὴ περὶ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ τουρκικοῦ στρατοῦ Ῥωμυλίας, εἰς τὴν τὸν στρατάρχην Ἀβδούλ Κερίμ διεδῆξάτο ὁ στρατηγὸς Μεχμέτ Ἀλῆς. Ἐξ ἀνορθώσεως τῶν Τούρκων ἐκ τῆς ἀπεγνωσμένης ἐκείνης καταστάσεως, καθ' ἣν ἐφαίνετο ὅτι οἱ Ῥώσοι στρατιωτικῶν ἀπλῶς θὰ ἐξετέλουν εἰς Κωνσταντινούπολιν περίπατον, παραίτως ὑπῆρξεν ἡ ἀπὸ Βιδύνης προέλασις τοῦ Ὀσμὰν πασσαῖ, ὅστις τοὺς Ῥώσους προλαβὼν κατέλαβε τὴν ἐπικαιροτάτην θέσιν τῆς Πλέβνας.

Ἡ θέσις αὕτη, φύσει ἐπικαιρὸς καθὼς σημεῖον οὔσα συμπτώσεως διαφόρων στρατηγικῶν ὁδῶν, τῆς ἀπὸ Σιστοβίου καὶ Νικοπόλεως πρὸς τὸ Ὀργανὲ καὶ τὴν Σοφίαν, ὅπου ἡ κυριώτερα τοῦ Αἴμου διάβασις, ἡ διὰ τῶν Πυλῶν τοῦ Τραϊανοῦ, τῆς πρὸς τὴν Λόρτσαν, πρὸς τὸ Σέλβι καὶ ἐκεῖθεν πρὸς τὸ Τόρνοβον, τῆς πρὸς τὴν Βιέλαν, ἐπικαιροτέρᾳ εἰ ἀπέβαιναν ἕνεκα τῆς ἀπὸ Συστοβίου διαβάσεως τῶν Ῥώσων. Ἐγγυτάτω τοῦ Σιστοβίου κειμένη ἡ Πλέβνα ἀπατέλει μετὰ τῆς Λόρτσας φοβερὰν ἀπειλὴν κατὰ τῶν Ῥώσικῶν συγκοινωνιῶν καὶ κατὰ τῆς βάσεως αὐτῆς τῶν στρατιωτικῶν αὐτῶν ἐργασιῶν, παρενετίθετο ὡς σφῆν πρὸς πᾶσαν αὐτῶν προέλασιν πρὸς διάβασιν τοῦ Αἴμου διὰ τῆς Σοφίας καὶ τοῦ Ἰχτιμάν. Πᾶσα ἄλλη αὐτῶν διάβασις, διὰ τῆς Σίπκας ἢ δι' ἄλλης τινὸς παρόδου ἀνατολικωτέρας, ἠδύνατο μὲν νὰ ἦναι ἐπιφανέσι στρατιωτικῶν ἀνδραγάθημα, ἀλλὰ, ὡς ἀπέδειξαν αὐτὰ τὰ πράγματα, εἰς οὐδὲν ἠδύνατο ν' ἀπολήξῃ ὀριστικὸν ἀποτέλεσμα, ἐκτός μόνον εἰν ὁ ἐπιδρομικὸς στρατὸς πεντηκοντακισμυρίους ἀριθμῶν ἀνδρῶν ἠδύνατο νὰ στήσῃ δύο φοβεροὺς καὶ ἀνυπερβλήτους φραγμοὺς, τὸν μὲν κατέναντι τῆς Πλέβνας καὶ τῆς Λόρτσας, τὸν δὲ ἀπέναντι τοῦ ἀνατολικοῦ τετραπλεύρου καὶ νὰ προελάσῃ ἀμέσως καὶ ταχέως δι' ἰσχυροῦ κέντρου, πρὶν ἢ δοθῇ καιρὸς εἰς τὴν τουρκικὴν ἀμυναν νὰ συγκεντρώτῃ δυνάμεις ἐν Θράκῃ καὶ νὰ ὀχυρώσῃ τὰ ἐπικαιρὰ σημεῖα.

Τοῦτο ἐγένεσκε κάλλιστα τὸ Ῥώσικόν στρατηγεῖον, ὅπερ αὐθημερὸν τῆ ἀλώσει τῆς Νικοπόλεως, ἦτοι τῆ 2711 ἰουλίου, εἶδεν εἰς τὸν στρατηγὸν Κροῦδνερ τὴν διαταγὴν ὅπως καταλάβῃ τὴν Πλέβναν. Ἀλλ' ὁ μὲν Κροῦδνερ, ἄγνωστον εἰσέτι πῶς, παρέλειψε νὰ πράξῃ τοῦτο, αὐθημερὸν δὲ ὁ Ὀσμὰν πασσαῖ διαλανθάνων τοὺς Ῥώσους εἰσῆρχετο καὶ κατέλαμβανε τὴν πόλιν μετὰ 36 ταγματῶν καὶ 44 τηλεβόλων. Μόλις ἔλαθε καιρὸν ὁ Ὀσμὰν πασσαῖ νὰ προβῇ εἰς προχείρους τινὰς ὀχυρώσεις καὶ ἀνεγέρσει προμαχώνων, καιρὸν πάντε